

WPROWADZENIE

Obserwacja współczesnego życia pozwala dostrzec dokonujący się stale proces transformacji rodziny obejmujący wszystkie jej aspekty: strukturę, relacje, funkcje. Mimo że zmiany te zachodzą powoli, to ich skutki dla rozwoju indywidualnego człowieka w dłuższej perspektywie okazują się bardzo znaczące i na ogół niekorzystne. Transformacji rodziny towarzyszy wiele zjawisk (niektóre z nich przyczyniają się do wspomnianych zmian), takich jak tendencja do szybkiego rezygnowania z troski o relacje rodzinne (małżeńskie), łatwa zmiana partnerów, zobojętnienie wobec funkcji wychowawczej, a także rozpowszechniające się zjawisko singlowania przedstawiane jako korzystny dla rozwoju jednostki model życia, kojarzony z niewłaściwie (zbyt szeroko) pojmowaną autonomią.

W niniejszym opracowaniu, obejmującym siedem artykułów, zostały podjęte rozważania poświęcone różnym aspektom tych zmian, ukazujące – jak wskazuje tytuł – niektóre oblicza współczesnej rodziny. Dotyczą one zwłaszcza, chociaż nie tylko, podsystemu rodzicielskiego ze względu na jego szczególną dziś rolę i trudności w zakresie pełnienia funkcji wychowawczej w wyniku dokonujących się społecznych zmian o charakterze systemowym. W artykule pierwszym, autorstwa Barbary Harwas-Napierały, zaprezentowane zostały istotne zmiany w strukturze i funkcji podsystemu rodzicielskiego we współczesnej rodzinie. W artykule drugim Lucyna Bakiera omawia

style realizacji współczesnego rodzicielstwa, uwzględniając społeczny kontekst życia rodziców. Katarzyna Adamczyk prezentuje w artykule trzecim badania dotyczące poszukiwania zależności między stylem życia (posiadanie i nieposiadanie partnera) a specyfiką procesów tożsamościowych. Artykuł czwarty, autorstwa Szymona Bręńskiego, poświęcony jest komunikacji między rodzicami a nastoletnimi dziećmi. W opracowaniu zwrócono też uwagę na zjawisko będące przeszkodą w podejmowaniu ról rodzicielskich, tj. obawy przed ich podjęciem. Kwestie te omawia Kamil Janowicz w artykule piątym. Funkcjonowanie współczesnej rodziny ukazano także w swoistych warunkach związanych z przewlekłą chorobą nowotworową rodzica (artykuł szósty autorstwa Joanny Matuszczak-Świgoń). Monika Wysota w artykule siódmym omawia znaczenie rodziny w procesie podejmowania przez młode osoby ról człowieka dorosłego.

Niektóre kwestie poruszane w poszczególnych artykułach znajdują odzwierciedlenie w wypowiedziach osób w różnym wieku i o zróżnicowanym statusie rodzinnym. Ich celem jest zaprezentowanie skojarzeń współczesnego człowieka ukazujących różnorodne oblicza rodziny. Mogą one być podstawą ukierunkowania dalszych badań. Zamieszczamy je w ostatniej części książki.

W przygotowaniu opracowania towarzyszyło nam przekonanie o istotnej roli rodziny w rozwoju wszystkich jej członków. Charakterystyczną dla współczesnej kultury zachodniej dominację orientacji indywidualistycznej, która oznacza, że „jednostka (indywiduum) zostaje uwolniona od rodziny jako nadrzędnego wobec siebie źródła imperatywów i racjonalności” (Giza-Poleszczuk, 2007, s. 297), traktujemy jako zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania człowieka. Rodzina, bez względu na jej kształt, była i pozostaje podstawową grupą społeczną i fundamentalnym środowiskiem rozwoju dzieci, młodzieży i dorosłych.

Wydaje się, że istnieje szczególna potrzeba poszukiwania płaszczyzny interpretacji zjawisk odnoszących się do skomplikowanych zależności między rozwojem człowieka a jego zobowiązaniami rodzinnymi. Jesteśmy świadkami niezwykle dynamicznych przeobrażeń rodziny, które odzwierciedlają globalne zmiany społeczno-kulturowe

oraz ewolucję indywidualnych nastawień wobec życia. Warto im się przyglądać i próbować wyjaśniać ich znaczenie dla funkcjonowania człowieka. Niniejsza praca jest próbą przyjrzenia się zjawiskom, które są charakterystyczne dla współczesnych rodzin, z intencją wskazania na niektóre niebezpieczeństwa dla rozwoju człowieka.

*Barbara Harwas-Napierała
Lucyna Bakiera*

Literatura

Giza-Poleszczuk, A. (2007). Rodzina i system społeczny. W: M. Marody (red.), *Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XX i XXI wieku* (s. 290–317). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.